

**Ύλη και Οδηγίες διδασκαλίας των Μαθηματικών της Γ΄ τάξης Γυμνασίων ΕΝ.Ε.Ε.ΓΥ.-Λ.
για το σχολικό έτος 2024–2025**

ΒΙΒΛΙΑ

«**Μαθηματικά Β΄ Γυμνασίου**» των Παναγιώτη Βλάμου, Παναγιώτη Δρούτσα, Γεωργίου Πρέσβη, Κωνσταντίνου Ρεκούμη

«**Μαθηματικά Γ΄ Γυμνασίου**» των Δημητρίου Αργυράκη, Παναγιώτη Βουργάνα, Κωνσταντίνου Μεντή, Σταματούλας Τσικοπούλου, Μιχαήλ Χρυσοβέργη

Ύλη

Από το βιβλίο «Μαθηματικά Β΄ Γυμνασίου»

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 3^ο: ΣΥΝΑΡΤΗΣΕΙΣ

- 3.1 Η έννοια της συνάρτησης
- 3.2 Καρτεσιανές συντεταγμένες – Γραφική παράσταση συνάρτησης (χωρίς τις εφαρμογές 2 και 3).
- 3.3 Η συνάρτηση $y = \alpha \cdot x$
- 3.4 Η συνάρτηση $y = \alpha \cdot x + \beta$ (χωρίς τις υποπαραγράφους: «Η εξίσωση της μορφής $\alpha \cdot x + \beta \cdot y = \gamma$ » και «Σημεία τομής της ευθείας $\alpha \cdot x + \beta \cdot y = \gamma$ με τους άξονες»).
- 3.5 Η συνάρτηση $y = \frac{\alpha}{x}$ – Η υπερβολή

Από το βιβλίο: «Μαθηματικά Γ΄ Γυμνασίου»

ΜΕΡΟΣ Α΄

Κεφ. 1^ο: ΑΛΓΕΒΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

- 1.1 Πράξεις με πραγματικούς αριθμούς (επαναλήψεις – συμπληρώσεις)
Β. Δυνάμεις πραγματικών αριθμών
Γ. Τετραγωνική ρίζα πραγματικού αριθμού
- 1.2 Μονώνυμα – Πράξεις με μονώνυμα
Α. Αλγεβρικές παραστάσεις – Μονώνυμα
Β. Πράξεις με μονώνυμα
- 1.3 Πολυώνυμα – Πρόσθεση και Αφαίρεση πολυωνύμων
- 1.4 Πολλαπλασιασμός πολυωνύμων
- 1.5 Αξιοσημείωτες ταυτότητες (χωρίς τις υποπαραγράφους: ε) «Διαφορά κύβων – Άθροισμα κύβων»)
- 1.6 Παραγοντοποίηση αλγεβρικών παραστάσεων (χωρίς τις υποπαραγράφους «δ) Διαφορά – άθροισμα κύβων» και «στ) Παραγοντοποίηση τριωνύμου της μορφής $x^2 + (\alpha + \beta)x + \alpha\beta$ »).

ΜΕΡΟΣ Β΄

Κεφ. 2^ο: ΤΡΙΓΩΝΟΜΕΤΡΙΑ – ΔΙΑΝΥΣΜΑΤΑ

- 2.1 Εφαπτομένη οξείας γωνίας
- 2.2 Ημίτονο και συνημίτονο οξείας γωνίας (χωρίς την παρατήρηση β της σελίδας 143).

Κεφ. 3^ο: ΜΕΤΡΗΣΗ ΚΥΚΛΟΥ

- 3.1 Εγγεγραμμένες γωνίες
- 3.2 Κανονικά πολύγωνα
- 3.3 Μήκος κύκλου
- 3.5 Εμβαδόν κυκλικού δίσκου

Κεφ. 4^ο: ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΑ ΣΤΕΡΕΑ – ΜΕΤΡΗΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ

- 4.2 Στοιχεία και εμβαδόν πρίσματος και κυλίνδρου
- 4.3 Όγκος πρίσματος και κυλίνδρου
- 4.4 Η πυραμίδα και τα στοιχεία της
- 4.6 Η σφαίρα και τα στοιχεία της

Οδηγίες διδασκαλίας

Οι παρακάτω οδηγίες έχουν στόχο να παρουσιάσουν κάποιες σημαντικές πλευρές για κάθε ενότητα και έτσι να υποστηρίξουν τον/την εκπαιδευτικό ώστε να σχεδιάσει τη διδασκαλία του/της και να επιλέξει υλικό. Η κατανομή των διδακτικών ωρών που προτείνεται είναι ενδεικτική. Μέσα σε αυτές τις ώρες περιλαμβάνεται ο χρόνος που θα χρειαστεί για ανακεφαλαιώσεις, γραπτές δοκιμασίες, εργασίες κ.λπ. Οι δραστηριότητες που περιέχονται είναι ενδεικτικές και προέρχονται από το πρόγραμμα σπουδών για το γυμνάσιο και τον οδηγό του εκπαιδευτικού τα οποία είναι συμπληρωματικά προς τα ισχύοντα και μπορούν να ανακτηθούν από τον ιστότοπο του ψηφιακού σχολείου: <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>.

Ταυτόχρονα κατεβλήθη προσπάθεια οι οδηγίες να εξειδικευθούν **ανά παράγραφο** με συγκεκριμένες διδακτικές προτάσεις που λαμβάνουν υπόψη τη συνοχή και εξέλιξη των διδασκόμενων εννοιών και μεθόδων, την ανάδειξη των σημαντικών ιδεών καθώς και τη διδακτική πρακτική.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η **παράλειψη** κεφαλαίων ή ενοτήτων που περιλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη θα πρέπει να αποφεύγεται.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κεφάλαιο 3^ο (Να διατεθούν 18 ώρες)

Παρά το ότι οι μαθητές/-τριες έχουν διδαχθεί τα ανάλογα και τα αντιστρόφως ανάλογα ποσά στο δημοτικό σχολείο, η έννοια της συνάρτησης, και οι πολλαπλές αναπαραστάσεις της (λεκτική διατύπωση, γραφική παράσταση, αλγεβρικός τύπος, πίνακας τιμών) δεν έχουν γίνει μέχρι τώρα αντικείμενο συστηματικής διαπραγμάτευσης.

§3.1

Η χρήση γράμματος ως μεταβλητής και όχι μόνο ως άγνωστου σε μια εξίσωση είναι κάτι που δεν έχει γίνει επαρκώς αντικείμενο συζήτησης μέχρι τώρα. Για το σκοπό αυτό είναι χρήσιμη τόσο η δημιουργία αλγεβρικών τύπων συναρτήσεων από λεκτικές διατυπώσεις ποσοτήτων,

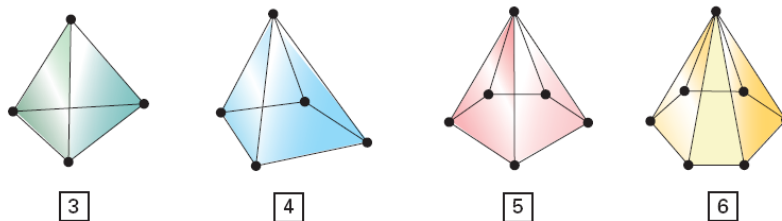
όσο και η συμπλήρωση τιμών σε πίνακα (με αντικατάσταση αριθμητικών τιμών στον τύπο). Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη συμμεταβολή μεγεθών που οδηγεί στην έννοια της συνάρτησης, μέσα από παραδείγματα διαφορετικών συναρτήσεων.

Προτείνονται:

- Να ξεκινήσει η διδασκαλία της παραγράφου με την εφαρμογή 2 σ. 56 όπου θα εξηγηθούν οι έννοιες *συνάρτηση, πίνακας τιμών*.
- Στη συνέχεια μπορεί να γίνει η εφαρμογή 1 σ. 56 και να συζητηθεί η ερώτηση κατανόησης 3 της σελίδας 56.
- Ασκήσεις: 5, 6 σ. 57.

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Τα σχήματα απεικονίζουν πυραμίδες με βάση τρίγωνο, τετράπλευρο, πεντάγωνο και εξάγωνο. Φανταστείτε ότι συνεχίζουμε να αυξάνουμε τον αριθμό των πλευρών της βάσης των πυραμίδων. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:

πλευρές πολυγώνου βάσης (ν)	3	4	5	6
αριθμός κορυφών (K)				
αριθμός ακμών (A)				
αριθμός εδρών (E)				

Μπορείτε να βρείτε τους αριθμούς K, A και E για μια πυραμίδα που έχει ως βάση:
α) 7-γωνο,   β) 10-γωνο,   γ) 27-γωνο;

Βρείτε τον αριθμό $K+E-A$ για καθεμιά από τις πυραμίδες. Τι παρατηρείτε; Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί συμβαίνει αυτό;

[Σχόλιο: Μέσα από το γεωμετρικό πλαίσιο του προβλήματος δίνεται η δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να διερευνήσουν κανονικότητες (ακολουθίες), να βρουν το γενικό όρο και να δικαιολογήσουν τα συμπεράσματά τους. Επιπλέον, δίνεται η αφορμή για δημιουργία απλών αλγεβρικών παραστάσεων και αναγωγές ομοίων όρων (στο τελευταίο ερώτημα). Ενώ η εύρεση των K, A και E για 7-γωνο και 10-γωνο είναι εύκολες αριθμητικές διαδικασίες που εξοικειώνουν με το πρόβλημα, τα υπόλοιπα ερωτήματα βοηθούν στην ανάδειξη της αξίας της άλγεβρας και ειδικότερα των συναρτήσεων. Επειδή το πεδίο ορισμού είναι οι φυσικοί, δηλαδή το πλαίσιο είναι διακριτό και όχι συνεχές, είναι πιο οικείο για τους/τις μαθητές/-τριες, συνεπώς μπορεί να αξιοποιηθεί για την εισαγωγή στις συναρτήσεις.]

§3.2

Είναι η πρώτη φορά στο πλαίσιο των μαθηματικών που οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με το καρτεσιανό σύστημα συντεταγμένων και καλό είναι να υπάρξει μια εισαγωγική συζήτηση γι' αυτό ως τρόπου προσδιορισμού της θέσης.

Η έμφαση κατά τη διδασκαλία της παραγράφου θα πρέπει να δοθεί στις πολλαπλές αναπαραστάσεις των συναρτήσεων: λεκτική, γεωμετρική (γραφική παράσταση), αριθμητική (πίνακας τιμών) και αλγεβρική (τύπος). Η εστίαση μόνο στον τύπο και τους αλγεβρικούς μετασχηματισμούς του δεν συμβάλλει στην κατανόηση της έννοιας της συνάρτησης.

Αντίθετα, η εμπλοκή όλων των αναπαραστάσεων και η ανάπτυξη της ικανότητας μεταφράσεων μεταξύ τους είναι σημαντικός στόχος. Έτσι, καλό είναι να δοθούν ασκήσεις και προβλήματα με γραφικές παραστάσεις τις οποίες θα πρέπει οι μαθητές/-τριες να "διαβάσουν" για να βρουν ποιες τιμές του y αντιστοιχούν σε δεδομένες τιμές του x και αντιστρόφως. Τέτοιες είναι η ερώτηση 5, η καμπύλη θερμοκρασίας ενός τόπου (βλ. παρακάτω ενδεικτική δραστηριότητα) και άλλες που μπορούν να αναζητηθούν στο διαδίκτυο.

Επίσης, επειδή μια συχνή παρανόηση είναι ότι όλα τα συμμεταβαλλόμενα ποσά είναι ανάλογα (ή και αντιστρόφως ανάλογα), είναι σημαντική η ανάδειξη συναρτήσεων (και αντιστοιχων συμμεταβαλλόμενων ποσών) που δεν αντιστοιχούν σε ποσά ανάλογα ή αντιστρόφως ανάλογα. Για παράδειγμα, προτείνεται να συζητηθεί η άσκηση 10 κατάλληλα εμπλουτισμένη ώστε να φανεί η περίπτωση της τετραγωνικής συνάρτησης (θα μπορούσε να ζητηθεί η απόσταση για 5 και 10 s και να συζητηθεί η γραφική παράσταση).

Στην παράγραφο αυτή συνιστάται η χρήση χιλιοστομετρικού χαρτιού.

Προτείνονται τα ακόλουθα περιεχόμενα κατά σειρά:

- Δραστηριότητα 1 σ. 58
- Εφαρμογές 1, 2, 3 σ. 62-63. Στην εφαρμογή 3 ο τύπος της απόστασης δύο σημείων δεν χρειάζεται να απομνημονευτεί. Οι εφαρμογές 2, 3 νοηματοδοτούν γεωμετρικά τις συντεταγμένες και τις συνδέουν με βασικές έννοιες (συμμετρία, απόσταση, Πυθαγόρειο Θεώρημα).
- Δραστηριότητα 2 σ. 60. Επισημαίνεται ότι μπορεί να αξιοποιηθεί η συμμετρία για την επιλογή τιμών και οικονομία στους υπολογισμούς.
- Με καθοδήγηση-συντονισμό του/της διδάσκοντος/-ουσας μπορούν να γίνουν στην τάξη οι ερωτήσεις κατανόησης 1, 2, σ. 65.
- Εφαρμογή 4 της σ. 63.
- Για να μη μείνουν οι μαθητές/-τριες με την εσφαλμένη εντύπωση ότι μερικές τιμές μπορούν, χωρίς άλλες πληροφορίες να οδηγήσουν στον προσδιορισμό μιας συνάρτησης και της γραφικής της παράστασης μπορεί να γίνει η ακόλουθη δραστηριότητα: Οι τιμές μια συνάρτησης δίνονται από τον πίνακα:

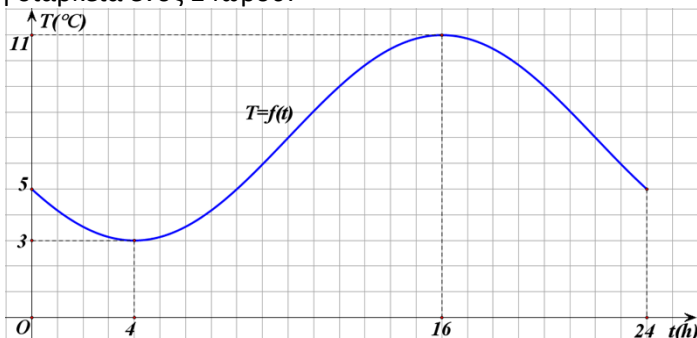
x	1	2	3
y	1	2	3

A) Να κάνετε την γραφική της παράσταση.

B) Ποια είναι η τιμή του y για $x=4$. Επαληθεύει η συνάρτηση $y=x$ τον παραπάνω πίνακα τιμών; Μπορούμε να πούμε το ίδιο για την συνάρτηση $y=x+(x-1)(x-2)(x-3)$;

Ενδεικτική δραστηριότητα 1^η:

Η παρακάτω γραφική παράσταση δείχνει τη θερμοκρασία T (σε βαθμούς Κελσίου) ενός τόπου κατά τη διάρκεια ενός 24ώρου.

α) Ποια είναι η ελάχιστη και ποια η μέγιστη θερμοκρασία; Ποια ώρα του 24ώρου συμβαίνουν; Ποια σημεία της γραφικής παράστασης δείχνουν την ελάχιστη και τη μέγιστη θερμοκρασία;

β) Ποια είναι η θερμοκρασία στις 2 τη νύχτα, στις 2 το μεσημέρι και στις 11 το βράδυ; Ποια ώρα η θερμοκρασία είναι 6°C;

γ) Τι εκφράζει με βάση το πρόβλημα το σημείο (20,9) της γραφικής παράστασης;

δ) Ποιες άλλες πληροφορίες μπορούμε να αντλήσουμε από αυτή τη γραφική παράσταση;

[Σχόλιο: Ο στόχος της δραστηριότητας είναι η ερμηνεία της γραφικής παράστασης. Το πρόβλημα και η εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τέτοιου είδους εικόνες από την καθημερινή και τη σχολική τους ζωή, αναμένεται να διαμορφώσουν ένα πρόσφορο πλαίσιο για τη διερεύνηση εννοιών όπως γραφική παράσταση, ανεξάρτητη και εξαρτημένη μεταβλητή, διατεταγμένο ζεύγος και (χωρίς τη χρήση της ορολογίας) πεδίο ορισμού και σύνολο τιμών.]

Ενδεικτική δραστηριότητα 2^η:

Για τις συναρτήσεις με τύπους: $y_1 = 5 + 2x$, $y_2 = x^2$ και $y_3 = 2^x$, κατασκευάστε πίνακες τιμών για τις τιμές 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 του x. Εξετάστε τον τρόπο που αυξάνεται το y_1 όταν το x αυξάνεται κατά μια μονάδα (από το 0 στο 1, από το 1 στο 2, από το 2 στο 3 κ.ο.κ.). Κάνετε το ίδιο για το y_2 και το y_3 . Τι παρατηρείτε;

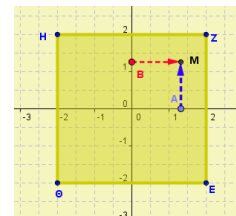
Σχεδιάστε τις γραφικές παραστάσεις των τριών συναρτήσεων. Με ποιον τρόπο οι προηγούμενες παρατηρήσεις σας (για τον «ρυθμό αύξησης» των y) φαίνονται στις γραφικές παραστάσεις;

[Σχόλιο: Μέσα από τη σύγκριση διαφορετικών συναρτήσεων οι μαθητές/-τριες μπορούν να αντλήσουν συμπεράσματα για το ρυθμό μεταβολής (σταθερός για την ευθεία και μη σταθερός για την τετραγωνική και την εκθετική συνάρτηση) και να συνδέσουν αυτά τα συμπεράσματα με τη μορφή των γραφικών παραστάσεων (ευθεία ή καμπύλη).]

Ενδεικτική δραστηριότητα 3^η:

Η εισαγωγή στην έννοια της απεικόνισης σημείων στο καρτεσιανό επίπεδο προτείνεται να μελετηθεί με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, όπως με το μικροπείραμα «Δραστηριότητες με συντεταγμένες» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2024>

§3.3

Το σχόλιο 1 της §2.1 του Β' Μέρους (σ. 137) να αναφερθεί στη διδασκαλία της παραγράφου αυτής.

Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 67.
- Να αναδειχθεί για τα ανάλογα ποσά το κριτήριο $y/x = \text{σταθ}$.
- Δραστηριότητα 2 σ. 68
- Εφαρμογές 1, 2, 3, 4 σ. 69
- Ασκήσεις 1, 2, 3, 4, 8 σ. 71.

Ενδεικτική δραστηριότητα 1^η:

Το 60% της μάζας του μοσχαρίσιου κρέατος είναι νερό. Με βάση αυτή την πληροφορία συμπληρώστε τον πίνακα:

μάζα κρέατος σε Kg (x)	2	6	8		20	
------------------------	---	---	---	--	----	--

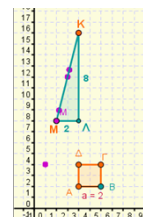
Είναι η "μάζα κρέατος" (x) και η "μάζα νερού" (y) ποσά ανάλογα; Ποια σχέση συνδέει τα δύο ποσά; Ποιες τιμές μπορεί να πάρει η μεταβλητή x; Κατασκευάστε τη γραφική παράσταση της συνάρτησης, περιγράψτε και εξηγήστε τα χαρακτηριστικά της (πχ. το σχήμα της, κάποια σημεία της κ.λπ.).

[Σχόλιο: Μέσα από ένα ρεαλιστικό πλαίσιο εισάγεται η γραμμική συνάρτηση και συζητούνται τα χαρακτηριστικά της.]

Ενδεικτική δραστηριότητα 2^η:

Η δραστηριότητα 1 του σχολικού βιβλίου προτείνεται να διερευνηθεί με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, με το μικροπείραμα «Συναρτησιακή σχέση πλευράς τετραγώνου και περιμέτρου του» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2178>

§3.4

Να μη διδαχθούν οι υποπαράγραφοι «η εξίσωση $ax + by = \gamma$ » και «σημεία τομής της ευθείας $ax + by = \gamma$ με τους άξονες» και οι αντίστοιχες ερωτήσεις κατανόησης και ασκήσεις.

Να δοθεί έμφαση σε προβλήματα που μοντελοποιούνται με γραμμικές συναρτήσεις και σε ερωτήματα που οδηγούν σε εξίσωση και μπορούν να λυθούν μέσω αναπαραστάσεων της συνάρτησης (δηλαδή είτε με πίνακα τιμών, είτε με γραφική ή γραφικές παραστάσεις, είτε με τους τύπους που οδηγούν σε εξίσωση). Για παράδειγμα, η άσκηση 5 θα μπορούσε να εμπλουτιστεί με τα εξής ερωτήματα: Σχεδιάστε τη γραφική παράσταση της συνάρτησης και χρησιμοποιήστε την για να βρείτε α) το ποσό που θα πληρώσουμε για 15 χλμ, β) τη διαδρομή που θα κάνουμε με 10 ευρώ.

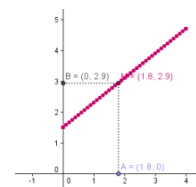
Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 72
- Εφαρμογή 1 σ. 74
- Ερωτήσεις κατανόησης 1, 2, 3 σ. 76-77
- Ασκήσεις 3, 4, 2, 9 (οι ασκήσεις 2 & 9 μας προετοιμάζουν για συναρτήσεις όπου η ανεξάρτητη μεταβλητή x δεν παίρνει όλες τις πραγματικές τιμές).

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Η άσκηση 5 του σχολικού βιβλίου προτείνεται να διερευνηθεί με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, με το μικροπείραμα «Κόστος χρήσης του ταξί» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2121>

§3.5

Να δοθεί έμφαση σε προβλήματα που μοντελοποιούνται με τη συνάρτηση $y = \frac{\alpha}{x}$ και σε ερωτήματα που οδηγούν σε εξίσωση και ανίσωση οι οποίες μπορούν να λυθούν μέσω αναπαραστάσεων της συνάρτησης (δηλαδή είτε με πίνακα τιμών, είτε με γραφική ή γραφικές παραστάσεις, είτε με τους τύπους που οδηγούν σε εξίσωση ή ανίσωση). Τέτοια προβλήματα είναι οι ασκήσεις 4, 5.

Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 79
- Δραστηριότητα 2 σ. 80
- Ερωτήσεις κατανόησης 1, 3 σ. 81
- Ασκήσεις 4 και 5 σ. 82

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Για ένα ορθογώνιο οικόπεδο γνωρίζουμε ότι έχει εμβαδόν 240m^2 , αλλά δεν γνωρίζουμε τις διαστάσεις του.

Αν το μήκος είναι 20m , πόσο είναι το πλάτος του; Πόσο μεγάλο και πόσο μικρό μπορεί να είναι το μήκος; Να εξετάσετε αν οι διαστάσεις του είναι ανάλογα ποσά.

Αν το μήκος είναι x και το πλάτος ψ μπορείτε να εκφράσετε το ψ ως συνάρτηση του x ; Σχεδιάστε τη γραφική παράσταση της συνάρτησης. Από τη γραφική παράσταση μπορείτε να προσδιορίσετε τις διαστάσεις, ώστε το οικόπεδο να είναι τετράγωνο;

[Σχόλιο: Με το πρόβλημα αυτό γίνεται εισαγωγή στην υπερβολή και τα αντιστρόφως ανάλογα ποσά μέσα από αριθμητικά δεδομένα, τον τύπο και τη γραφικά παράσταση συγχρόνως. Αναμένεται οι μαθητές/-τριες μέσα από τη διερεύνησή τους να καταλήξουν στα κυριότερα συμπεράσματα σχετικά με την υπερβολή.]

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ Γ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κεφάλαιο 1^ο (Να διατεθούν 24 ώρες)

Με τις επιμέρους προτάσεις ανά ενότητα γίνεται προσπάθεια να αποφευχθεί ο υπερβολικά δύσκολος αλγεβρικός χειρισμός σε βάρος της κατανόησης.

§1.1

Ο χαρακτήρας της παραγράφου είναι επαναληπτικός. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε ερωτήσεις κατανόησης και ασκήσεις εννοιολογικού και υπολογιστικού περιεχομένου και όχι σε ασκήσεις αλγοριθμικού προσανατολισμού με αυξημένη δυσκολία.

Επειδή ο λογισμός με ρίζες δεν είναι αυτοσκοπός, να μη διδαχθούν η εφαρμογή 1 (όσον αφορά τη γενίκευση της $\sqrt{a^2b} = a\sqrt{b}$), η εφαρμογή 3 (σελ. 21) (μετατροπή κλάσματος σε ισοδύναμο με ρητό παρονομαστή) και οι ασκήσεις 6 και 8 (σελ. 24). Επιπλέον προτείνεται η αποφυγή ασκήσεων που απαιτούν σύνθετο λογισμό με ρίζες, όπως οι 2δ), 3 και 7δ (σελ. 23, 24)

Προτείνονται:

- Παραδείγματα 1, 2 σ. 14
- Ερώτηση κατανόησης 3 σ. 15
- Ασκήσεις 1, 4 σ. 16-17
- Παραδείγματα 1, 2 σ. 17
- Παράδειγμα 3 σ. 18
- Ερωτήσεις κατανόησης 1, 2 σ. 18
- Να δοθούν επιλεκτικά ερωτήματα από τις ασκήσεις 1, 2, 3 σ. 19.
- Δραστηριότητα σ. 20
- Παράδειγμα 2 σ. 21
- Παράδειγμα 4 σ. 22
- Ερωτήσεις κατανόησης 3, 4 σ. 22-23
- Άσκηση 2 α), β) σ. 23 &

- Ασκήσεις 7 α), β), γ) & 11 σ. 24 (η άσκηση 11 συνδέει γεωμετρικές και αλγεβρικές έννοιες).

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Η Μαρία υπολόγισε το γινόμενο $\sqrt{3} \cdot \sqrt{75}$ και το βρήκε 15. Ο Γιάννης ισχυρίστηκε ότι δεν μπορεί το αποτέλεσμα να είναι ακέραιος. Πώς νομίζετε ότι οδηγήθηκε ο Γιάννης σε αυτό συμπέρασμα; Συμφωνείτε με το Γιάννη ή με τη Μαρία και γιατί;

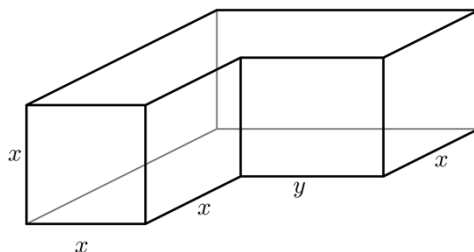
[Σχόλιο: Μια πιθανή πορεία της διερεύνησης των μαθητών/-τριών περιλαμβάνει: αναζήτηση από τους/τις μαθητές/-τριες ερμηνειών για τις απόψεις που περιγράφονται στο σενάριο, εικασία για την ιδιότητα που ίσως ισχύει και διερεύνηση με παραδείγματα, ανάδειξη της ανάγκης μιας γενικής απόδειξης της ιδιότητας και δημιουργία της απόδειξης. Προτείνεται ο/η εκπαιδευτικός να επιλέξει το ρόλο του/της συντονιστή/-ίστριας της συζήτησης, αφήνοντας χρόνο στους/στις μαθητές/-ήτριες να αναπτύξουν πρωτοβουλίες. Επεκτάσεις αυτής της πορείας θα μπορούσε να είναι η διερεύνηση του αν ισχύουν αντίστοιχες ιδιότητες για το άθροισμα, τη διαφορά και το ηλίκο αριθμών. Αυτή η διερεύνηση δίνει τη δυνατότητα να συζητηθούν η έννοια και ο ρόλος της αλγεβρικής απόδειξης και του αντιπαραδείγματος. Με αφορμή αυτό το πρόβλημα μπορούν να αναδειχθούν τα μειονεκτήματα της χρήσης υπολογιστή τσέπης και η αξία των ιδιοτήτων των ριζών (αφού, ο πολλαπλασιασμός $\sqrt{3} \cdot \sqrt{75}$ με το κομπιουτεράκι μπορεί να μη δώσει το σωστό αποτέλεσμα 15, λόγω προσεγγίσεων)]

§§1.2, 1.3 και 1.4

Κατά την διδασκαλία των παραγράφων αυτών οι έννοιες θα προσεγγιστούν περιγραφικά και με παραδείγματα.

Προτείνονται:

- Δραστηριότητα σ. 25 η οποία μπορεί να εμπλουτιστεί με την έκφραση του όγκου στο παρακάτω στερεό:

- Παραδείγματα 1, 3 σ. 26-27
- Ερώτηση κατανόησης 3 σ. 28 (χωρίς την τελευταία στήλη)
- Ασκήσεις 6, 7 σ. 29
- Παραδείγματα 1, 3 σ. 31
- Ασκήσεις 1, 5, 6 σ. 32
- Παραδείγματα 1 α), 2 σ. 34-35. Σημειώνεται ότι η έννοια της ισότητας πολυωνύμων διδάσκεται για λόγους πληρότητας και δεν προσφέρεται για επίλυση.
- Ερώτηση κατανόησης 3 σ. 36
- Ασκήσεις 3, 5, 6 σ. 36-37
- Παράδειγμα 1 σ. 39
- Ασκήσεις 1, 4, 7 σ. 41

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Υπολογίστε το γινόμενο $(2x+4)(x+5)$,

α) χρησιμοποιώντας το διπλανό σχήμα,

2x

β) χρησιμοποιώντας την επιμεριστική ιδιότητα.

Πώς σχετίζονται μεταξύ τους τα βήματα των δύο διαδικασιών;

[Σχόλιο: Το γεωμετρικό πλαίσιο μπορεί να υποστηρίξει την κατανόηση της χρήσης της επιμεριστικής ιδιότητας στον πολλαπλασιασμό πολυωνύμων. Ο στόχος της δραστηριότητας είναι η δημιουργία συνδέσεων μεταξύ της επιμεριστικής ιδιότητας και εικονικών (γεωμετρικών) αναπαραστάσεων.]

§1.5

Δεν θα διδαχθεί η υποπαράγραφος ε) της σ. 44.

Προτείνονται:

- Παραδείγματα 1, 3 σ. 45
- Ασκήσεις 2, 6 σ. 49. Επίσης προτείνεται να γίνει επιλογή από τις ασκήσεις 13, 15, 16 της σ. 50
- Το τρίγωνο του Pascal (σ. 51) μπορεί να αποτελέσει διερευνητική δραστηριότητα εκτός τάξης.

Ενδεικτική δραστηριότητα 1^η:

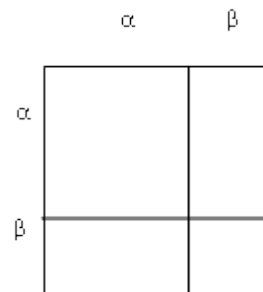
α) Ποια σχέση νομίζετε ότι έχουν οι παραστάσεις $(\alpha+\beta)^2$ και $\alpha^2+\beta^2$; Είναι ίσες ή άνισες; Με ποιο τρόπο μπορείτε να το διαπιστώσετε;

β) Χρησιμοποιήστε το διπλανό σχήμα, για να υπολογίσετε το $(\alpha+\beta)^2$.

γ) Διερευνήστε αν μπορεί ποτέ να ισχύει ο ισχυρισμός που κάνατε στο πρώτο ερώτημα.

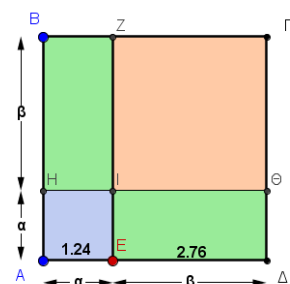
[Σχόλιο: Η πρώτη ερώτηση, με αναμενόμενη την απάντηση

$(\alpha+\beta)^2 = \alpha^2 + \beta^2$ έχει στόχο τη δημιουργία σύγκρουσης ανάμεσα σε αυτό που ίσως φαίνεται λογικό στους/στις μαθητές/-τριες και στα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη δοκιμή συγκεκριμένων αριθμών (για να γίνει αυτό, το σχήμα δεν πρέπει να δίνεται στο α ερώτημα). Η ώθηση των μαθητών/-τριών σε τέτοιου είδους συγκρούσεις είναι συχνά χρήσιμη για το πέρασμα από τις διαισθητικές αντιλήψεις σε πιο συστηματικές διερευνήσεις και επιχειρηματολογίες. Η αναγνώριση της εικασίας ως εσφαλμένης, ακολουθείται με ένα πλαίσιο (γεωμετρικό) για τη βελτίωσή της και συγχρόνως την παροχή μιας απόδειξης, έστω κι αν αυτή περιορίζεται σε θετικές τιμές των μεταβλητών. Η διερεύνηση του τρίτου ερωτήματος (με δεδομένη την απάντηση του α ερωτήματος όπως περιγράφεται παραπάνω) μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση του λάθους αλλά και σε μια διερεύνηση των συνθηκών κάτω από τις οποίες αυτό γίνεται σωστό. Επέκταση της δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι η ανάδειξη των περιορισμών της γεωμετρικής απόδειξης και η αναζήτηση κάποιου τρόπου να αποφανθούμε για την ισχύ της σχέσης για κάθε αριθμό (θετικό ή αρνητικό). Αυτή η γενίκευση οδηγεί στην έννοια της ταυτότητας και στην αλγεβρική απόδειξή της.]

Ενδεικτική δραστηριότητα 2^η:

Το μικροπείραμα «Το ανάπτυγμα της ταυτότητας $(\alpha+\beta)^2$ » από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη γεωμετρική και αλγεβρική απόδειξη της ταυτότητας $(\alpha+\beta)^2$ μέσω της σύνδεσης αλγεβρικών και γεωμετρικών οντοτήτων. Οι μαθητές/-τριες ανακαλύπτουν σταδιακά το αλγεβρικό ισοδύναμο ανάπτυγμα του τετραγώνου του αθροίσματος δυο όρων με τη βοήθεια δυναμικού χειρισμού κατάλληλων

σχημάτων, επαληθεύουν με αριθμητικά παραδείγματα την εικασία τους και την αποδεικνύουν αλγεβρικά. <http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/1890>

§1.6

Εξαιρούνται από την διδασκαλία η υποπαράγραφος δ) σ. 56, το πρώτο παράδειγμα αυτής της σελίδας και η υποπαράγραφος στ) της σελίδας 57.

Προτείνονται:

- Να επισημανθεί η σύνδεση της εξαγωγής κοινού παράγοντα με την επιμεριστική ιδιότητα .
- Είναι σημαντικό να αναδειχθεί η διευκόλυνση που προσφέρει η παραγοντοποίηση στην επίλυση εξισώσεων και στον λογισμό με ρητές παραστάσεις που ακολουθεί στις επόμενες παραγράφους. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται αρχικά να γίνει αναφορά στην ιδιότητα ότι το γινόμενο δύο πραγματικών αριθμών είναι μηδέν αν και μόνο αν κάποιος από αυτούς (ή και οι δύο) είναι μηδέν.
Στη συνέχεια ως δραστηριότητα να δοθεί για επίλυση η εξίσωση $x(x+1)(x-1)=0$
Κατόπιν να ζητηθεί η απόδειξη της $x(x+1)(x-1)=x^3-x$
και τέλος να ζητηθεί η επίλυση της εξίσωσης $x^3-x=0$
Στη συνέχεια να τονιστεί ότι σκοπός του της παραγράφου είναι η μετατροπή αθροισμάτων όπως το x^3-x σε γινόμενα.
- Ερώτηση κατανόησης 5 σ. 59. Να μην διδαχθούν οι 6, 7 σ. 59-60.
- Από τις ασκήσεις της σ. 61 να μην διδαχθούν οι 12, 13, 14, 19 και προτείνεται να γίνει από τον διδάσκοντα επιλογή κάποιων ερωτημάτων από τις υπόλοιπες.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Κεφάλαιο 2° (Να διατεθούν 8 διδακτικές ώρες)

§2.1

Προτείνεται η διδασκαλία να γίνει με αφετηρία την ερμηνεία των πινακίδων οδικής κυκλοφορίας για την κλίση δρόμου και να γίνει μια πρώτη, εποπτική αναφορά στην έννοια της ομοιότητας τριγώνων και στην ανάγκη εισαγωγής τριγωνομετρικών αριθμών (βλ. ενδεικτική δραστηριότητα 1).

Το σχόλιο 1 (σελ. 137) που αναφέρεται στην κλίση μιας ευθείας, μπορεί να αναφερθεί και κατά τη διδασκαλία της §3.3 της Άλγεβρας.

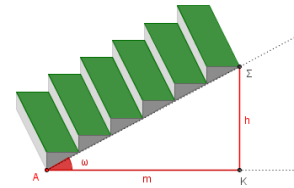
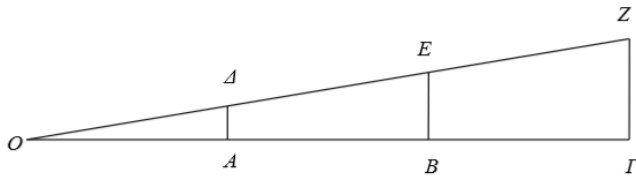
Στην εφαρμογή 2 σελ. 138, χρειάζεται να επισημανθεί ότι για την κατασκευή μπορεί να χρησιμοποιηθούν οποιαδήποτε μήκη πλευρών αρκεί ο λόγος να είναι $1/5$, και όχι μόνο τα μήκη 1 και 5. Στόχος είναι να αναδειχθεί ότι η εφαπτομένη μίας οξείας γωνίας ω είναι σταθερός ο λόγος της απέναντι κάθετης πλευράς προς την προσκείμενη κάθετη, οποιουδήποτε ορθογωνίου τριγώνου έχει οξεία γωνία την ω .

Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 136
- Εφαρμογές 1, 2, 3 σ. 138-139
- Ερώτηση κατανόησης 4 σ. 65 του κεφαλαίου 3.2. της Άλγεβρας. Με αυτή είναι δυνατόν να συνδεθούν οι έννοιες της εφαπτομένης γωνίας, των συντεταγμένων και της κλίσης.
- Ερώτηση κατανόησης 2 σ. 140
- Ασκήσεις 1, 3, 5 σ. 140

Ενδεικτική δραστηριότητα 1^η:

Στο παρακάτω σχήμα, ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες να υπολογίσουν τους λόγους $\frac{AD}{OA}$, $\frac{BE}{OB}$, $\frac{ΓZ}{OG}$. Οι μαθητές/-ήτριες διαπιστώνουν την ισότητα των λόγων και των γωνιών των τριών τριγώνων ΟΑΔ, ΟΒΕ, ΟΓΖ, εξετάζουν τη μορφή τους και αναζητούν ένα όρο για να εκφράσουν αυτή τη σχέση (μεγέθυνση, ομοιότητα).

Ενδεικτική δραστηριότητα 2^η:

Για την κατανόηση των εννοιών της κλίσης και της εφαπτομένης γωνίας προτείνεται να χρησιμοποιηθούν ψηφιακά εργαλεία, όπως το μικροπείραμα «Εφαπτομένη οξείας γωνίας» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2004>

§2.2

Να μην διδαχθεί η παρατήρηση β), σελ. 143 ($\epsilon\phi\omega = \frac{\eta\mu\omega}{\sigma\upsilon\nu\omega}$) και η άσκηση κατανόησης 4, γιατί

είναι εκτός των στόχων του αναλυτικού προγράμματος και επιπλέον οι σχέσεις μεταξύ των τριγωνομετρικών αριθμών της ίδιας γωνίας αναπτύσσονται διεξοδικά στην Δ' Γυμνασίου.

Η άσκηση 3γ της σελίδας 146 να παραλειφθεί, διότι χρησιμοποιεί μια άγνωστη για τους/τις μαθητές/-τριες ιδιότητα (πρόσθεση κατά μέλη ανισοτήτων).

Προτείνεται η χρήση υπολογιστή τσέπης (επιστημονικού ή απλού), κατά την λύση προβλημάτων ώστε να γίνει καλύτερη διαπραγμάτευση των εννοιών.

Στην εφαρμογή 2, να επισημανθεί ότι για την κατασκευή μπορεί να χρησιμοποιηθούν

οποιαδήποτε μήκη πλευρών αρκεί ο λόγος να είναι $\frac{3}{5}$ και όχι μόνο τα μήκη 3 και 5. Επίσης

προτείνεται να γίνει επιλογή ασκήσεων από την παράγραφο 2.3 και να αντιμετωπιστούν από τους/τις μαθητές/-τριες με χρήση του πίνακα τριγωνομετρικών αριθμών, που είναι στο τέλος του βιβλίου.

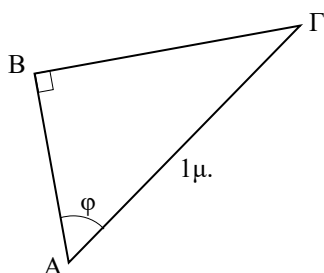
Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 142
- Εφαρμογές 1, 2 σ. 143-144
- Επίσης προτείνονται οι ακόλουθες εφαρμογές Α, Β, Γ:

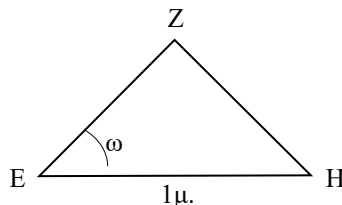
Α - Για το ορθογώνιο τρίγωνο ΑΒΓ του παρακάτω σχήματος, δίνεται ότι η υποτείνουσα ΑΓ έχει μήκος 1μ.

- Αν $\eta\mu\phi = \frac{3}{5}$, τότε πόσο είναι το μήκος της πλευράς ΒΓ;
- Αν $\eta\mu\phi = \frac{3}{5}$, τότε πόσο είναι το μήκος της πλευράς ΒΑ;
- Αν $\eta\mu\phi = \frac{3}{5}$, τότε πόσο είναι το $\sigma\upsilon\nu\phi$;
- Αν $\eta\mu\phi = \frac{1}{3}$, τότε πόσο είναι το μήκος της πλευράς ΒΓ;

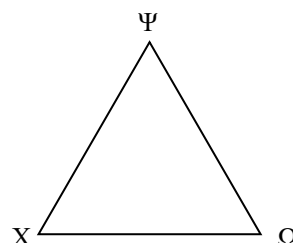
- Αν $\text{συν}\varphi = \frac{1}{3}$, τότε πόσο είναι το ημφ;

Β - Για το ισοσκελές τρίγωνο EZH, του διπλανού σχήματος με EZ=ZH, δίνεται ότι $\omega = 45^\circ$ και EH = 1μ. Μπορείτε να υπολογίσετε το $\eta\mu 45^\circ$; Μπορείτε να υπολογίσετε το $\text{συν}45^\circ$;

Γ - Στο διπλανό ισόπλευρο τρίγωνο XΨΩ, που όλες οι γωνίες του είναι ίσες με 60° , το μήκος κάθε πλευράς είναι 1μ. Μπορείτε να υπολογίσετε το $\eta\mu 60^\circ$ και το $\text{συν}60^\circ$; Σας βοηθά η απάντηση στα προηγούμενα ερωτήματα να υπολογίσετε τα $\eta\mu 30^\circ$ και $\text{συν}30^\circ$; Προσπαθήστε το!

- Ασκήσεις 2, 4 σ. 146

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Με βάση μια φωτογραφία οι μαθητές/-τριες χαράσσουν γραμμές, μετρούν μήκη πάνω σε αντίγραφο της φωτογραφίας και κάνουν υπολογισμούς για να προσδιορίσουν προσεγγιστικά την κλίση του δρόμου. Μοντελοποιούν την κατάσταση για να βρουν το ύψος που κερδίζει ένας πεζός που ανεβαίνει την ανηφόρα για κάθε μέτρο που διανύει πάνω σ' αυτήν.

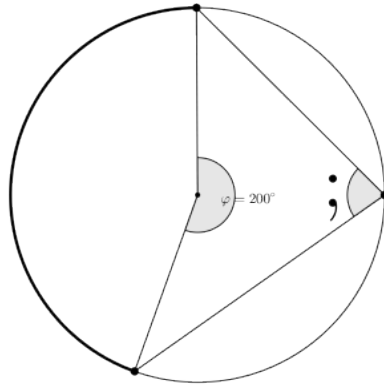
Κεφάλαιο 3° (Να διατεθούν 13 διδακτικές ώρες)

§3.1

Λόγω πιθανών δυσκολιών που εμφανίστηκαν στην αντίστοιχη ενότητα της Α' Γυμνασίου, προτείνεται να υπενθυμίσει ο/η εκπαιδευτικός την έννοια της επίκεντρης γωνίας, τη σχέση επίκεντρης γωνίας και του αντίστοιχου τόξου της καθώς και τη μέτρηση του τόξου της.

Προτείνονται:

- Να διδαχθεί η δραστηριότητα 1 σ. 175 και τα συμπεράσματά της σ. 176.
- Ασκήσεις 1, 2, 5, 8 σ. 178-179
- Να δοθεί και ένα παράδειγμα μη κυρτής επίκεντρης και να ζητηθεί το μέτρο της αντίστοιχης εγγεγραμμένης.

Ενδεικτική δραστηριότητα 1^η:

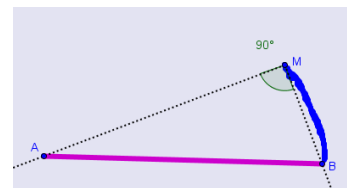
Για την διερεύνηση της σχέσης του μέτρου επίκεντρης και εγγεγραμμένης γωνίας προτείνεται το μικροπείραμα «Σχέση εγγεγραμμένης και επίκεντρης γωνίας σε ένα κύκλο», από το Φωτόδεντρο.

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/1986>

Ενδεικτική δραστηριότητα 2^η: Για την κατανόηση της έννοιας της εγγεγραμμένης γωνίας προτείνεται να χρησιμοποιηθούν ψηφιακά εργαλεία, όπως το μικροπείραμα «Γωνίες στο αμφιθέατρο» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2015>

§3.2

Να αναφερθεί το θεώρημα ότι στον ίδιο κύκλο σε ίσα τόξα αντιστοιχούν ίσες χορδές και αντίστροφως, διότι αυτό δεν αποτελεί προηγούμενη γνώση και είναι απαραίτητη για ορισμένες αιτιολογήσεις.

Προτείνεται να γίνεται επιλογή ανάμεσα στις ερωτήσεις κατανόησης 1α), β), γ), 2α), β), γ), 3α), β), γ), ε) και στην άσκηση 1, λόγω του επαναληπτικού χαρακτήρα τους.

Επιπρόσθετα, οι μαθητές/-τριες μέσω κατασκευής να αναγνωρίσουν την ιδιότητα της κεντρικής γωνίας κανονικού πολυγώνου (βλέπε ενδεικτική δραστηριότητα), να γίνουν κατασκευές κανονικών πολυγώνων (με χειραπτικά μέσα) από τους/τις μαθητές/-τριες και, επιπλέον αν υπάρχει χρόνος και δεν έχει γίνει στην Α' γυμνασίου, να ζητηθεί, μέσω διερευνητικής δραστηριότητας η κατασκευή κύκλου που να διέρχεται από τρία σημεία (με χρήση της μεσοκαθέτου ευθύγραμμου τμήματος και των ιδιοτήτων του κύκλου).

Προτείνονται:

- Δραστηριότητα 1 σ. 181. Σημειώνεται ότι κατά την πραγμάτευση της δραστηριότητας αυτής το ερώτημα γ) μπορεί να απαντηθεί χωρίς την επίκληση της σχέσης εγγεγραμμένης-επίκεντρης αλλά με την χρήση του γεγονότος ότι τα τρίγωνα OAB, OBG, OΓΔ, OΔE, OΕZ είναι ισόπλευρα.
- Εφαρμογές 2, 3 σ. 183
- Ασκήσεις 1, 8 σ. 184-185

- Το ιστορικό σημείωμα στη σ. 185 μπορεί να συζητηθεί στο πλαίσιο διαθεματικής εργασίας.

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Οι μαθητές/-τριες σχεδιάζουν ισοσκελές τρίγωνο σε χαρτόνι και το κόβουν. Το χρησιμοποιούν ως πατρόν για να το αναπαράγουν άλλες επτά φορές, περιστρέφοντάς το γύρω από την μια κορυφή του, όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα. Συζητούν, γιατί το σχήμα που κατασκεύασαν δεν είναι οκτάγωνο και τι θα έπρεπε να κάνουν, ώστε με αυτόν τον τρόπο να κατασκευάσουν οκτάγωνο.

[Σχόλιο: Στόχος της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/-τριες να κάνουν εικασίες για την κεντρική γωνία του κανονικού οκταγώνου, να διαπιστώσουν την ισχύ των εικασιών τους και, αν είναι δυνατόν να τις γενικεύσουν. Τελικά μπορεί να προκύψει, από τη διερεύνηση, τρόπος κατασκευής κανονικού πολυγώνου εγγεγραμμένου σε κύκλο.]

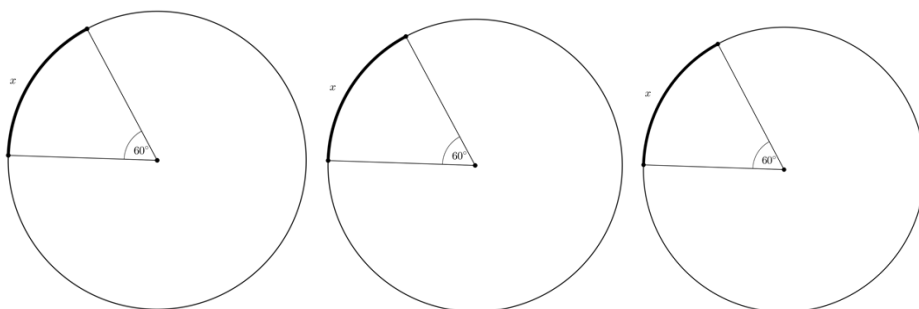

§3.3

Είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στην αναλογία των μεγεθών L και d ή L και ρ (βλ. ενδεικτική δραστηριότητα) και στην αρρητότητα του αριθμού π . Χρειάζεται επίσης να γίνει σύνδεση με τις γνώσεις που οι μαθητές/-τριες έχουν από τη διδασκαλία της §3.3 της Άλγεβρας (η συνάρτηση $y=ax$), μέσα από τους πίνακες τιμών και την γραφική παράσταση.

Προτείνονται:

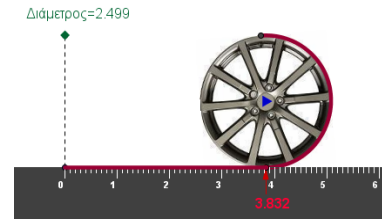
- Δραστηριότητα 1 σ. 186
- Εφαρμογές 1, 3 σ. 187
- Επίσης ως εφαρμογές των αναλόγων ποσών προτείνεται να γίνουν οι παρακάτω υπολογισμοί μήκους τόξου:

- Ασκήσεις 2, 5, 6, 7 σ. 188
- Οι εκτιμήσεις του π στη σ. 189 προτείνεται να δοθεί ως εργασία που μπορεί να διατρέχει όλη τη σχολική χρονιά στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου ή ακόμη και ως διαθεματική εργασία.

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Το μικροπείραμα από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία «Ο αριθμός π» μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εισαγωγή στην έννοια του αριθμού π. Με τη βοήθεια του λογισμικού, σε μία προσομοίωση μέτρησης του μήκους ενός κύκλου με δυναμικά μεταβαλλόμενη διάμετρο, οι μαθητές/-τριες μετρούν το μήκος του κύκλου, υπολογίζουν σε πολλές περιπτώσεις το πηλίκο της περιφέρειας με τη διάμετρό του και γενικεύουν.

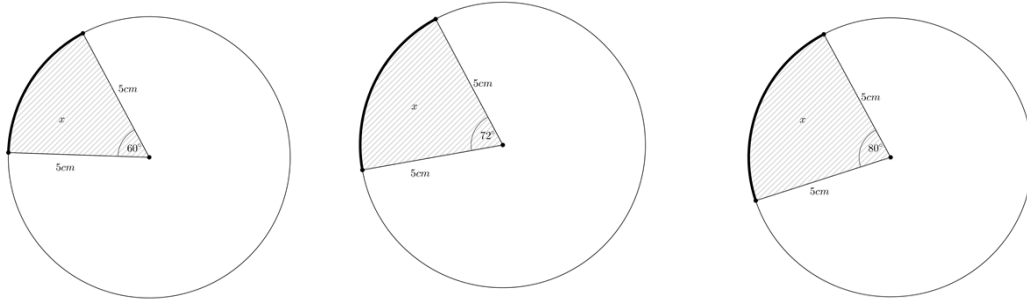
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4380?locale=el>

§3.5

Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στο ότι το εμβαδόν του κυκλικού δίσκου και η ακτίνα του δεν είναι ανάλογα μεγέθη.

Προτείνονται:

- Εφαρμογές 1, 2, 3 σ. 193-194
- Επίσης ως εφαρμογές των ανάλογων ποσών προτείνεται να γίνουν οι παρακάτω υπολογισμοί εμβαδού τομέα:

- Ερωτήσεις κατανόησης 1, 3, 5 σ. 194
- Ασκήσεις 1, 3, 4, 6 σ. 195

Κεφάλαιο 4^ο (Να διατεθούν 8 διδακτικές ώρες)

Η αντίληψη και η γνώση του χώρου παίζουν κρίσιμο ρόλο ακόμα και στις πιο συνηθισμένες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η κατανόηση και η γνώση των εννοιών του κεφαλαίου αυτού είναι πολύ σημαντική για όλους τους/τις μαθητές/-τριες, αφού σχετίζονται με την καθημερινή ζωή, αλλά και τις εφαρμογές της Γεωμετρίας του χώρου σε άλλες επιστήμες (όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα του κεφαλαίου στο βιβλίο του/της μαθητή/-τριας).

Παρόλο που οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν από το Δημοτικό την έννοια του κύβου, του ορθογωνίου παραλληλεπίπεδου, του κυλίνδρου, τους τρόπους υπολογισμού του εμβαδού των επιφανειών τους και του όγκου τους και διακρίνουν την έννοια της χωρητικότητας από την έννοια του όγκου, εντούτοις μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ιδιαίτερα με την έννοια της μέτρησης.

Μερικές ενδεικτικές δυσκολίες των μαθητών/-τριών που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι:

- ✓ Η μεταβολή κατά ανάλογο τρόπο των διαστάσεων ενός στερεού επιφέρει ανάλογη μεταβολή στον όγκο του.
- ✓ Στερεά με μεγαλύτερη επιφάνεια έχουν μεγαλύτερο όγκο.
- ✓ Στερεά με ίσο όγκο, έχουν ίση επιφάνεια.

Για τις δυσκολίες των μαθητών/-τριών σχετικά με την έννοια της μέτρησης, βλέπε <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>, στο 2. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ/ Β. Οδηγοί για τον Εκπαιδευτικό/ Επιστημονικό Πεδίο: Μαθηματικά/ Σελ 103.

Οι δυσκολίες προέρχονται από το γεγονός ότι απαιτούνται από τους/τις μαθητές/-τριες ικανότητες κατανόησης του χώρου και συστηματική οργάνωση των οπτικών πληροφοριών, ώστε να είναι σε θέση να κατανοήσουν τις αφηρημένες γεωμετρικές έννοιες της Στερεομετρίας.

Αν και τα τρισδιάστατα αντικείμενα είναι μέρος της καθημερινής τους εμπειρίας, η αναπαράστασή τους από δισδιάστατα σχήματα είναι πηγή δυσκολίας. Η χρήση διάφορων μέσων, όπως τρισδιάστατα μοντέλα, η σύνδεση των δισδιάστατων αναπαραστάσεων με αντικείμενα από την καθημερινή τους εμπειρία, η σχεδίαση στο χαρτί τρισδιάστατων αντικειμένων, η εξερεύνηση των αναπτύγμάτων των επιφανειών πραγματικών αντικειμένων, ο σχεδιασμός σε χαρτόνι του αναπτύγματος των επιφανειών κάποιων στερεών και κατόπιν η δημιουργία αυτών των στερεών, όπως επίσης προγράμματα τρισδιάστατης γεωμετρίας που επιτρέπουν την περιστροφή των σχεδιασμένων στερεών και παρέχουν την δυνατότητα θέασής τους από διαφορετικές οπτικές γωνίες κτλ. μπορούν να τους βοηθήσουν στην κατανόηση των εννοιών.

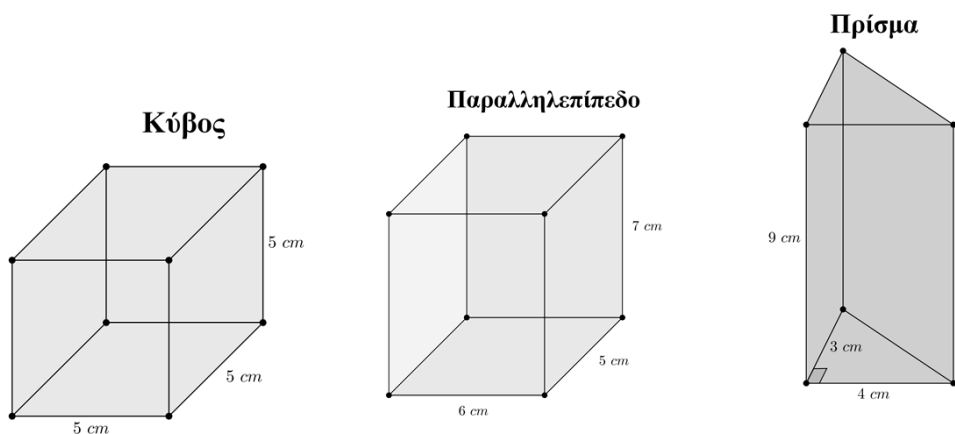
Στην Γ΄ Γυμνασίου, προτείνεται να δοθεί βάρος, κυρίως, στην ανάπτυξη χωρικής αντίληψης και κατά δεύτερο λόγο στις μετρήσεις και στους τύπους υπολογισμού του όγκου στερεών σχημάτων.

§4.2

Για την κατανόηση των εννοιών και των τύπων υπολογισμού του εμβαδού του πρίσματος και του κυλίνδρου προτείνεται να δοθούν στους μαθητές/-τριες κατάλληλες δραστηριότητες, π.χ. η μελέτη του αναπτύγματος της επιφάνειας ενός πρίσματος ή ενός κυλίνδρου ή αντίστροφα, η σχεδίαση σε χαρτόνι του αναπτύγματος της επιφάνειας ενός ορθού τριγωνικού πρίσματος και ενός κυλίνδρου με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και η κατασκευή του στερεού.

Προτείνονται:

- Μπορεί ο/η διδάσκων/-ουσα, κατά την κρίση του/της, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα πρίσματα (κατά προτίμηση πραγματικά στερεά) να αναφερθεί εν συντομία στις έννοιες της παραγράφου 4.1.
- Ως δραστηριότητα και χωρίς αναφορά στους τύπους των σελίδων 207, 208 μπορεί να υπολογισθεί το εμβαδόν της επιφάνειας των παρακάτω στερεών:

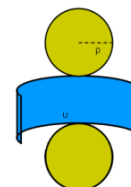

- Στη συνέχεια, με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων των παραδειγμάτων, μπορούν να αναφερθούν οι σχετικοί τύποι.
- Εφαρμογές 1, 3, σ. 208-209
- Ασκήσεις 3, 6, 9 σ. 210-211

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Η εφαρμογή 3 σ. 209 του σχολικού βιβλίου προτείνεται να διερευνηθεί με το μικροπείραμα «Υπολογίστε το κόστος μιας δεξαμενής καυσίμων» από τα εμπλουτισμένα σχολικά βιβλία:

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/2038>

§4.3

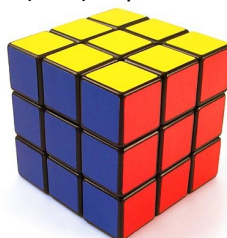
Στο Δημοτικό οι μαθητές/-τριες έχουν διδαχτεί τις έννοιες του όγκου και τις μονάδες μέτρησης αυτού, εκτός από τον διεθνή συμβολισμό τους.

Επισημαίνεται ότι οι μαθητές/-τριες συχνά πιστεύουν ότι ο διπλασιασμός, τριπλασιασμός κτλ. όλων των διαστάσεων ενός στερεού οδηγεί στον διπλασιασμό, τριπλασιασμό κτλ. του όγκου.

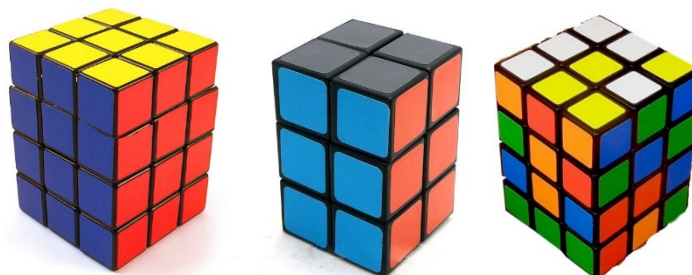
Προτείνεται να ζητείται από τους/τις μαθητές/-τριες ο σχεδιασμός σχημάτων που αντιπροσωπεύουν τα στερεά των ασκήσεων που δίνονται για λύση.

Προτείνονται:

- Ως δραστηριότητα να γίνει ο υπολογισμός των όγκων των τριών στερεών που υπάρχουν στην σελίδα 212 με μονάδα μέτρησης τον μικρό κύβο.
- Στη συνέχεια μπορεί να υπολογιστεί ο όγκος του παρακάτω κύβου του Rubik με μονάδα μέτρησης ένα από τα (ίδια) κυβάκια που τον απαρτίζουν:

Να απαντηθεί το ίδιο ερώτημα για τα στερεά:

- Η βασική ιδέα που πρέπει να αναδειχθεί είναι ότι ο όγκος ενός πρίσματος προκύπτει από το γινόμενο του εμβαδού της βάσης του επί το ύψος του και κατ' αναλογία αυτό ισχύει και για τον όγκο κυλίνδρου.
- Αφού δοθούν οι τύποι της σελίδας 213 μπορούν να γίνουν οι εφαρμογές 1,2 της σελίδας 213 και η εφαρμογή 3 της σελίδας 214.

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Οι μαθητές/-τριες χρησιμοποιούν δύο φύλλα χαρτί Α4. Το ένα το διπλώνουν κατά μήκος και το άλλο κατά πλάτος για να σχηματίσουν δύο κυλίνδρους (χωρίς τις βάσεις). Διερευνούν σε ποια περίπτωση ο όγκος είναι μεγαλύτερος και δικαιολογούν σχετικά. Συζητούν για τα χαρακτηριστικά των δύο κυλίνδρων (ίσες παράπλευρες επιφάνειες – διαφορετικοί όγκοι).

§§4.4 και 4.6

Αυτές οι παράγραφοι διδάσκονται μόνο για λόγους πληρότητας. Κατά την κρίση του/της διδάσκοντα/-ουσας μπορεί να γίνει μια γνωριμία με τα στερεά αυτά μέσω εικόνων ή επιλεγμένων βίντεο.

Ενδεικτική δραστηριότητα:

Οι μαθητές/-τριες, χωρισμένοι σε ομάδες κατασκευάζουν από χαρτόνι ένα ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο και μια πυραμίδα που έχουν το ίδιο εμβαδόν βάσης, την γεμίζουν με ρευστό υλικό (ρύζι ή άμμο) και συγκρίνουν τη χωρητικότητά της με αυτή του παραλληλεπίπεδου, αδειάζοντας κάθε φορά το περιεχόμενό της στο ορθογώνιο παραλληλεπίπεδο και συνεχίζοντας, μέχρι να γεμίσει αυτό. Συζητούν πάλι για τα αποτελέσματα και γενικεύουν κάνοντας εικασίες για τον τρόπο υπολογισμού του όγκου της πυραμίδας.

[Σχόλιο: Το ίδιο πείραμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για τη σύγκριση όγκου ορθογώνιου παραλληλεπίπεδου και πρίσματος με το ίδιο εμβαδόν βάσης.]

ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η εγκατάσταση των Διαδραστικών Οθονών Αφής στα σχολεία προσφέρει πολυάριθμα πλεονεκτήματα στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη της διδασκαλίας. Συγκεκριμένα:

- Παρέχεται η δυνατότητα οργάνωσης, καταγραφής και αποθήκευσης μαθημάτων που δύνανται να αξιοποιηθούν τόσο από τους/τις εκπαιδευτικούς όσο κι από τους/τις μαθητές/-τριες.
- Προσφέρεται η εύκολη πρόσβαση στο note, στα σχεδιαστικά εργαλεία των οθονών αφής, σε ποικίλους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους / Open Educational Resources (ΑΕΠ / OER) που περιλαμβάνουν κατηγορίες όπως: Εκπαιδευτικά Παιχνίδια/Δυναμικός Χάρτης/Εφαρμογές Λογισμικού/AR-VR-MR Αντικείμενα /3D Αντικείμενα κ.ά. καθώς και στην εφαρμογή

mozaBook (που είναι προεγκατεστημένη στο περιβάλλον windows των οθονών και μελλοντικά θα εμπλουτιστεί με τα διαδραστικά σχολικά βιβλία).

- Όλα τα παραπάνω αποτελούν καινοτόμα μαθησιακά περιβάλλοντα, εύχρηστα, με πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό οικείου χαρακτήρα και εξοικείωσης με την καθημερινότητα των μαθητών/-τριών, που ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Επίσης, δίνουν στον/στην εκπαιδευτικό την ευκαιρία να οργανώσει το μάθημά του/της, δημιουργώντας ένα «υβριδικό περιβάλλον εργασίας», που λειτουργεί ως διδακτικό αποθετήριο και εμπλουτίζεται στο πλαίσιο της σύγχρονης και ασύγχρονης διδασκαλίας.
- Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν το υλικό διδασκαλίας τους ώστε να ανταποκρίνεται στη γνωστική ετοιμότητα και στις ανάγκες των μαθητών/-τριών, σε σχέση με την ηλικία τους και τους διαφορετικούς τύπους μάθησης (οπτικός, ακουστικός, κιναισθητικός), προσφέροντας υλικό σε διαφορετικές μορφές, με άξονα τη συμπερίληψη όλων καθώς και την εξατομικευμένη μάθηση. Παράλληλα, η χρήση ποικίλων διαδραστικών δραστηριοτήτων επιτρέπουν την άμεση ανατροφοδότηση και αξιολόγηση του επιπέδου κατανόησης του μαθήματος.
- Η λειτουργία «πολλαπλής αφής» των διαδραστικών οθονών δίνει στον/στην εκπαιδευτικό την ευκαιρία να σχεδιάσει και να ενσωματώσει στη διδασκαλία ομαδικές δραστηριότητες, που επιτρέπουν τη συνέργεια των μαθητών/-τριών, καλλιεργώντας δεξιότητες όπως της συνεργασίας και επικοινωνίας.
- Οι οθόνες αφής μπορούν να συνδεθούν με το Google Drive ή το OneDrive, με υπολογιστές, τάμπλετ και άλλες συσκευές, διευκολύνοντας τη μεταφορά και την κοινή χρήση πληροφοριών.
- Δίνεται η δυνατότητα στον/στην εκπαιδευτικό να μοιράζεται με τους/τις μαθητές/-τριες εκπαιδευτικό υλικό και να το επαναχρησιμοποιεί, μειώνοντας τον φόρτο εργασίας.
- Δίνεται η δυνατότητα της αντεστραμμένης διδασκαλίας και η λειτουργία της ανεστραμμένης τάξης.
- Δίνεται η δυνατότητα ένταξης της τεχνητής νοημοσύνης (TN) στη μαθησιακή διαδικασία.
- Τέλος, τα διαδραστικά συστήματα μάθησης διευκολύνουν και επιταχύνουν τη διενέργεια του μαθήματος καθώς δεν απαιτούν συσκότιση της αίθουσας για να προβληθεί υλικό, έχουν ενσωματωμένα ηχεία και μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαισθητικά με την αφή. Το σύνολο του υλικού των Οδηγιών Διδασκαλίας είναι κατάλληλο για χρήση δια μέσου των διαδραστικών συστημάτων μάθησης. Επιπροσθέτως, τα συστήματα αυτά διαθέτουν την επιλογή της λειτουργίας τους ως ασπροπίνακες με πολλές επιπλέον δυνατότητες πέραν της απλής γραφής κειμένου (π.χ. λειτουργία screenshot της οθόνης και δυνατότητα γραφής σημειώσεων πάνω στο screenshot, αντιγραφή-επικόλληση μέρους των σημειώσεων κ.ά.).
- Το σύνολο των δυνατοτήτων του υλικού κάθε μοντέλου διαδραστικού συστήματος μάθησης μπορεί να αναζητηθεί στις εξής διευθύνσεις:
  - [Συχνές ερωτήσεις](#) Διαδραστικών [Συστημάτων](#).
  - [Χρήσιμα αρχεία](#) Διαδραστικών Συστημάτων.

Για τη διδασκαλία των **Μαθηματικών**, οι διαδραστικές οθόνες αφής διευκολύνουν τη χρήση δυναμικών λογισμικών Μαθηματικών, εργαλείων γεωμετρικών κατασκευών, διαδραστικών ασκήσεων, βίντεο-ηχητικών, τρισδιάστατων μοντέλων, εγείροντας το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών και προάγοντας την αφομοίωση της ύλης.